

Халқ сўзи

Ўзбекистон —
кељагаи
буюк
давлат

2023 йил — ИНСОНГА ЭЪТИБОР ВА СИФАТЛИ ТАЪЛИМ ЙИЛИ

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган

WWW.XS.UZ

E-mail: Info@xs.uz

2023 йил 13 март, № 50 (8393)

Душанба

Сайтимизга ўтиш учун QR-кодни телефонингиз орқали сканер қилинг.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг ФАРМОНИ

ВАТАН ҲИМОЯСИ ВА ЭЛ-ЮРТИМИЗ ТИНЧЛИГИ ЙЎЛИДА ҲАЛОҚ БЎЛГАН ҲАРБИЙ ХИЗМАТЧИЛАР ВА ХОДИМЛАР ОИЛА АЪЗОЛАРИНИ ИЖТИМОЙ ҚЎЛЛАБ-ҚУВВАТЛАШНИ КУЧАЙТИРИШ ЧОРА-ТАДБИРЛАРИ ТЎҒРИСИДА

Ватан ҳимояси ва эл-юртимиз тинчлиги йўлида ҳалок бўлган ҳарбий хизматчилар ва ходимлар оила аъзолари ҳамда уларнинг қарамоғидаги шахсларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш, уларга ғамхўрлик қилиш ва хурмат-эҳтиром кўрсатиш, шунингдек, жамиятда эзгулик, ҳамжиҳатлик ва инсонийлик муҳитини янада мустаҳкамлаш мақсадида:

1. Мудофаа вазирлиги, Ички ишлар вазирлиги, Фавқулодда вазиятлар вазирлиги, Миллий гвардия, Давлат хавфсизлик хизмати, Ўзбекистон Республикаси Президенти давлат хавфсизлик хизмати, Божхона қўмитаси ва Электрон технологияларни ривожлантириш марказининг (кейинги ўринларда — масъул вазирлик ва идоралар) Ватан ҳимояси ва эл-юртимиз тинчлиги йўлида яраланганлиги, контузия ёки майиб бўлганлиги оқибатида ҳалок бўлган ҳарбий хизматчилар ва ходимларнинг оила аъзолари ҳамда уларнинг қарамоғидаги шахсларга (кейинги ўринларда — ҳалок бўлган ҳарбий хизматчилар (ходимлар) куйидаги **имтиёз ва кафолатлар** берилсин:

а) **2023 йил 1 апрелдан бошлаб:**
ҳалок бўлган ҳарбий хизматчи (ходим) оила аъзоларига бийрула бериладиган нафақа марҳумнинг охири эгаллаган лавозими бўйича маоши ва ҳарбий (максус) унвони маоши йиғиндисининг **150 баравари** миқдоридан белгилансин;

ҳарбий хизматчиларнинг (ходимларнинг) давлат мажбурий шахсий сугуртаси доирасида ҳарбий хизматчи (ходим) ҳалок бўлганда тўланадиган сугурта суммаси базавий ҳисоблаш миқдорининг **200 баравари** миқдоридан белгилансин;

Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳри ҳокимликлари улар томонидан белгиланган миқдорларда (меҳнатга ҳақ тўлаш энг кам миқдорининг 50 фоизигача бўлган суммадан ошмаган ҳолда) маҳаллий бюджетларнинг қўшимча манбалари ҳисобидан ҳалок бўлган ҳарбий хизматчиларнинг (ходимларнинг) тегишли ҳудудда истикомат қилувчи оила аъзоларига **ҳар ой тўланадиган нафақа** тайинлаш тартибини белгилаш ҳуқуқи берилсин;

б) **2023 йил 1 майдан бошлаб:**
оиланинг меҳнатга лаёқатсиз ҳар бир аъзосига боқувчисини йўқотгани пенсияси пенсияни ҳисоблаб чиқиб унун олинган пул таъминотининг (иш ҳақининг) **50 фоизи** миқдоридан белгилансин;
оила аъзолари (ота-ониси, турмуш ўртоғи, 23 ёшга тўлмаган фарзандлари) даромадлар қайси ойда олинган бўлса, уша ойда ҳар бир ой учун меҳнатга ҳақ тўлаш энг кам миқдорининг **3 баравари** миқдоридан даромадлар бўйича жисмоний шахслардан олинган даромад солиғидан озод этилсин;

белгиланган тартибда тураржойга муҳтож деб тан олинган тақдирда, тураржой билан **биринчи навбатдаги тартибда** таъминлансин;

қонунчиликда белгиланган ҳарбий хизматчиларга (ходимларга) тураржой сотиб олиш (қуриш) учун узоқ муддатли имтиёзли ипотека кредитлари бериш тартибига мувофиқ **узоқ муддатли имтиёзли ипотека кредитларини олиш ҳуқуқи** сақлаб қолинсин;

ҳалок бўлган ҳарбий хизматчининг (ходимнинг) янги никоҳга кирмаган турмуш ўртоғи ва (ёки) ҳарбий хизматчининг (ходимнинг) қарамоғида бўлган ота-онасидан бирига Ўзбекистон Республикаси Куролли Кулларининг ҳарбий хизматчиларига тураржойни ижарага олганлик (ижарада турганлик) учун **ҳар ойлик пул компенсациясини тўлаш тартиби татбиқ этилсин** (мулкда тураржой бўлмаган тақдирда).

2. Шундай тартиб ўрнатилсинки, унга мувофиқ **2023 йил 1 июндан бошлаб:**

а) ҳалок бўлган ҳарбий хизматчининг (ходимнинг) фарзандлари мактабга таълим муассасаларида **бепул тарбияланиши**, шунингдек, профессионал ва олий таълим муассасаларида **давлат гранти асосида қўшимча квоталар** бўйича таълим олиши таъминланади;

б) ҳалок бўлган ҳарбий хизматчининг (ходимнинг) ота-оналари йилга икки марта **темир йўл ва ҳаво йўловчилар транспортдан бепул фойдаланиш ҳуқуқи** берилади;

в) ҳалок бўлган ҳарбий хизматчининг (ходимнинг) оила аъзоларига:

ушбу ҳалок бўлган ҳарбий хизматчилар (ходимлар) хизматни ўтаган масъул вазирлик ва идораларнинг тегишли муассасаларида **бепул тиббий ёрдам олиш ҳуқуқи** сақлаб қолинади, шунингдек, тиббий ёрдамнинг кафолатланган ҳажми доирасида тиббий ёрдамни **устувор равишда** олиш ва **навбатдан ташқари** шифохонага ётқириш имконияти яратилади;

юқори технологик ихтисослаштирилган тиббий ёрдам кўрсатувчи тиббиёт ташкилотлари томонидан Давлат бюджетидан маблағлари ҳисобидан **бепул тиббий ёрдам** кўрсатилади;
навбатдаги йиллик меҳнат таътилидан **қулай вақтда** фойдаланиш, шунингдек, йилга **икки ҳафтагача муддатга** иш ҳақи сақланмайдиган **қўшимча таътил олиш ҳуқуқи** берилади.

3. Масъул вазирлик ва идоралар Давлат бюджетидан уларга ажратилган маблағлар ва бюджетдан ташқари манбалари ҳисобидан ҳалок бўлган ҳарбий хизматчилар (ходимлар) оила

аъзолари учун уларнинг муносабатларига асосан куйидагиларни таъминласин:

Ўзбекистон Республикаси ҳудудидаги **санаторий-курорт муассасалари** ва **болаларни соғломлаштириш оромгоҳларида** йилига бир марта **бепул соғломлаштириш**; шифокорларнинг рецептларига асосан 3 ойлик эҳтиёждан келиб чиқиб **дори воситаларини** (йилига бир марта), **тиббий ва махсус протез-ортопедия мосламаларини** олиб бериш ҳамда **жарроҳлик амалиётларининг** харажатларини қоплаш; **оғир ташхисли** касалликлари ҳамда **ногиронлиги** бўлганларга шифокорларнинг рецептларига мувофиқ, йилига бир марта дори воситаларининг **50 фоизигача бўлган суммасини** компенсация қилиш.

4. Ушбу Фармонда (1-банд "а" кичик бандининг иккинчи ва учинчи хатбошиларида ташқари) белгиланган имтиёз ва кафолатлар **1991 йил 1 январдан бошлаб** мазкур Фармон **кучга киргунга қадар** ҳалок бўлган ҳарбий хизматчилар (ходимлар) оила аъзоларига нисбатан ҳам татбиқ этилсин.

5. Мудофаа вазирлиги, Ички ишлар вазирлиги, Фавқулодда вазиятлар вазирлиги, Миллий гвардия, Давлат хавфсизлик хизмати, Ўзбекистон Республикаси Президенти давлат хавфсизлик хизмати, Божхона қўмитаси ва Электрон технологияларни ривожлантириш маркази ҳар бир ҳалок бўлган ҳарбий хизматчилар (ходимлар) оиласини **оталиққа** олсин.

Бунда:

ҳалок бўлган ҳарбий хизматчиларнинг (ходимларнинг) оила аъзоларидан **хабар олиниши**, уларнинг уй-жой билан таъминланиши, ишга жойлаштириш, таълим олиш, тиббий ва ижтимоий хизматлардан фойдаланиш ҳамда бошқа долзарб масалалари **ўзганилиши** ҳамда **мавжуд муаммолари ҳал қилиниши**, мазкур Фармон ва бошқа қонунчилик ҳужжатларида белгиланган **имтиёз ҳамда кафолатлардан фойдаланишда амалий ёрдам** кўрсатиб борилиши таъминлансин;

масъул вазирлик ва идораларнинг **биринчи раҳбарлари** мазкур бандда белгиланган вазифаларнинг сифатли бажарилишига шахсан жавобгар этиб белгилансин;

масъул вазирлик ва идораларда умумий шатлар сони доирасида уларнинг биринчи раҳбарларига мазкур бандда белгиланган вазифаларни бажаришга қўмақлашадиган **маслаҳатчи** лавозими киритилсин ва ҳалок бўлган ҳарбий хизматчиларнинг (ходимларнинг) оилалари билан доимий алоқани ўрнатиш учун **ишонч телефонлари** ишга туширилсин;

мазкур банд ижроси натижалари тўғрисида Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрациясига ҳар ойда **ахборот** қилиб берилин.

6. Мудофаа вазирлиги Ички ишлар вазирлиги, Фавқулодда вазиятлар вазирлиги, Миллий гвардия, Давлат хавфсизлик хизмати, Ўзбекистон Республикаси Президенти давлат хавфсизлик хизмати, Иқтисодиёт ва молия вазирлиги ҳамда бошқа ташкилотлар билан биргаликда **ишчи гуруҳлар** тузган ҳолда:

икки ой муддатда мазкур Фармоннинг 1, 2 ва 3-бандларида назарда тутилган **ҳар бир имтиёз ва кафолатни тақдим этиш тартибини** белгилловчи норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар лойиҳаларини;

2023 йил 1 декабрга қадар "Фахрийлар тўғрисида"ги, "Ҳарбий хизматчилар мақоми ва уларни ижтимоий ҳимоя қилиш тўғрисида"ги ва "Ҳарбий хизматчиларнинг пенсия таъминоти тўғрисида"ги қонун лойиҳаларини ишлаб чиқиб, Вазирлар Маҳкамасига киритсин.

7. Иқтисодиёт ва молия вазирлиги мазкур Фармон ижросини таъминлаш учун 2023 йилда вазирлик ва идораларга Давлат бюджетидан зарур маблағларни ажратсин, 2024 йилдан бошлаб Давлат бюджетидан параметрларини шакллантиришда зарур маблағларни назарда тutsин.

8. Ахборот ва оммавий коммуникациялар агентлиги Ўзбекистон Миллий ахборот агентлиги ва Ўзбекистон Миллий телерадиокомпанияси билан биргаликда оммавий ахборот воситаларида ушбу Фармоннинг мазмун-моҳияти ва аҳамияти кенг ёритилишини таъминласин.

9. Мазкур Фармон ижросини самарали ташкил қилишга масъул ва шахсий жавобгар этиб мудофаа вазири Б.Н.Курбанов, ички ишлар вазири П.Р.Бобожонов, Давлат хавфсизлик хизмати раиси А.А.Азизов, Ўзбекистон Республикаси Президенти давлат хавфсизлик хизмати раиси А.А.Усмонов ва Миллий гвардия қўмондони Р.М.Джурраев белгилансин.

Мазкур Фармон ижросини ҳар чорақда муҳокама қилиб бориш, ижро учун масъул идоралар фаолиятини мувофиқлаштириш ва назорат қилиш Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Хавфсизлик кенгаши қотиби В.В.Махмудов зиммасига юклансин.

**Ўзбекистон Республикаси
Президенти Ш. МИРЗИЁЕВ**

Тошкент шаҳри,
2023 йил 13 март

Ҳамкорлик

БОКУ ШАҲРИДА ЎЗБЕКИСТОН ВА ОЗАРБАЙЖОН ТАДБИРКОРЛАРИ ИШТИРОКИДА БИЗНЕС АНЖУМАНИ БЎЛИБ ЎТДИ

Мамлакатимизнинг Озарбайжондаги элчихонаси томонидан Бoku шаҳрида Ўзбекистон Бизнес ва саноат кенгаши ҳамда "Founder club" ассоциацияси билан ҳамкорликда икки мамлакат тадбиркорлари иштирокида бизнес форум ташкил қилинди.

Тадбирда сиёсий, жамоатчилик ва ишбилармон доиралар, шунингдек, оммавий ахборот воситалари вакиллари иштирок этди. Озарбайжон Миллий Мажлиси депутатлари Рази Нуруллаев, Вугар Искандаров ва Мушвиг Жафаров нутқларида Озарбайжон — Ўзбекистон муносабатлари тарихи, урф-одатлари, тили, маданияти ҳамда менталитетининг муштараклиги ва ўхшашлигига асосланган ривожланиш суръати юқори баҳоланди.

Ўзбекистон ва Озарбайжон раҳбарлари ўртасида яқин ва ишончли алоқалар ўрнатилгани давлатлараро муносабатларда тарихий ва унутилмас воқеалар учун мустаҳкам замин яратгани алоҳида таъкидланди. Олий ва юқори даражадаги ташрифларнинг тез-тез уюштирилаётгани бунга мисол тарихида тилга олинди. Буларнинг натижаси ўлароқ ўзаро алоқаларни турли йўналишларда ривожлантириш бўйича муҳим келишувларга эришилди.

Мазкур бизнес анжуман ўзаро манфаатли савдо-иқтисодий алоқаларни янада ривожлантиришга ўзининг муносиб ҳиссасини қўшишига қатъий ишонч билдирилди.

Тадбирнинг расмий очилиш маросимидан сўнг икки мамлакат тадбиркорларининг "B2B" учрашувлари бўлиб ўтди.

Бизнес форуми доирасида маҳаллий ишлаб чиқарувчилар товарларининг кўргазмаси ҳам ташкил этилди.

«Дунё» АА.
Боку

Президент ташрифидан сўнг

ҚАШҚАДАРЁНИНГ УЛКАН САЛОҲИЯТИ — ХАЛҚНИНГ БАХТУ САОДАТИ

Инсон ҳамisha нурга, эзгуликка талпинганидек, ободлик ва фаровонлик ҳам бугундан кўнгли тўқ, ёруғ келажак йўлида дадил олга бораётган мамлакатда янада кенг қўл оч эсади. Бу кейинги йилларда шаҳар ва қишлоқларимизнинг янги-на қиёфа касб этаётгани мисолида ҳам яққол намоён бўлмоқда.

Мамлакатимизда, хусусан, Қашқадарё вилоятида олиб борилаётган изчил ислохотлар самараси ўлароқ кўзга ташланаётган янгиликлар шиддатини, фаровон ҳаёт маромини воҳа аҳли шўқронлик билан тилга олмақда. Асосийси, бундай янгиликлар тўғрисида

одамларнинг тафаккури, яшаш тарзи, меҳнатга муносабати бутунлай ўзгармоқда. Зотан, бугун амалга оширилаётган барча эзу ишларнинг замирида, аввало, халқимиз манфаати муҳасам, "Инсон қадри учун" тамойили устувордир.

Бизнинг суҳбат

МЎЪЖИЗАКОР, БЕБАҲО БАДИИЙ ҚОМУС

Халқимиз маданий меросининг ажралмас қисми бўлган миллий мақом санъати ўзининг бой ижодий анъаналари билан маънавий ҳаётимизда катта аҳамиятга эга.

Юнус Ражабий номидаги Ўзбек миллий мусиқа санъати институти ўқитувчиси, Ўзбекистон халқ артисти Матлуба ДАДАБОВЕВА билан суҳбатимиз ҳам мақом санъатининг сеҳри, жозибаси, мамлакатимизда ушбу мақом меросининг нуфузини янада кўтариш ва ривожлантириш борасида амалга оширилаётган чора-тадбирлар ҳақида бўлди.

— Мақом санъати ривожига ҳисса қўшган, минглаб муҳлис орттирган ижодкор сифатида айтилган, ушбу бебаҳо маънавий дурдонанинг асллар мобайнида яшаб келаётгани боиси нимада?

— Халқимиз маданий меросининг ажралмас қисми бўлган миллий мақом санъати ўзининг қадимий тарихи, теран фалсафий илдизлари, бетақорор бадий услуби ва бой ижодий анъаналари би-

лан маънавий ҳаётимизда муҳим ўрин эгаллайди. Унинг кўнглиларни ром этадиган оҳанглари миллий руҳиятимизга монанд.

Давлатимиз раҳбари таъбири билан айтганда, биз учун бебаҳо бадий қомус бўлган мақом санъати асллар, неча юз йиллар давомида инсон руҳини, унинг дарду армонларини, эзу интилишларини юксак пардаларда ифодаб келмоқда. Фиримча, ушбу санъатнинг умр-боқийлик сири мана шунда.

МУҚОБИЛ ЭНЕРГИЯ — БЕМИННАТ ҚУВВАТ МАНБАИ

Бу йилги қиш энергетика тизимига ойна тутди. Муаммо ва камчиликлар кўзга яққол кўринди. Эндиги асосий вазифа — бу йилги муаммолар кейинги йилда такрорланишига йўл қўймаслик. Шу мақсадда мамлакатимизда энергетика самарадорлигини ошириш, тежамкорлик бўйича ишланмаларни жорий этиш, энергиянинг қайта тикланувчи ва муқобил турларини ишлаб чиқариш муҳим вазифа сифатида қаралмоқда.

Умуман олганда, дунё миқёсида электр энергия тақчиллиги жиддий муаммага айланыпти. Албатта, бу каби оғриқли кутилмаларни бартараф этиш йўллари ҳар бир давлатнинг ички имкониятларига боғлиқ. Хусусан, мамлакатимизда ҳам бундай муаммоларни ечиш бўйича ўзига хос усуллар ишлаб чиқилмоқда. Электр энергиясини тежашнинг муқобил варианты — қуёш панелларидан фойдаланишдир.

ҚАШҚАДАРЁНИНГ УЛКАН САЛОҲИЯТИ — ЖАЛҚНИНГ БАХТЛУ САОДАТИ

Барчаси инсон қадри учун

Авалло айтиш жоиз, олиб борилаётган шиддатли ислохотлар самараси ўлароқ, бугунги кунда вилоят том маънода санюатлашган, электротехника ва IT технологиялари жадал ривожланаётган улкан салоҳиятга эга ҳудудга айланди. Албатта, ҳалқ кўз ўнгидеги рўй бераётган бундай ҳаётий янгиланишлар уларнинг орзу-умидлари рўйбига ишончини янада юксалтирмоқда.

Оқдид бир мисол келтиришдан бўлса, узоққа бормайлик, 2016 йилда вилоятнинг ялпи ҳудудий маҳсулоти 20 трлн. 164 млн. сўм эди, ҳолос. Бу кўрсаткич 2022 йилга келиб, 49 трлн. 521 млрд. сўмга етгани ёки 2,5 бараварга кўпайгани ўз-ўзидан бўлгани йўқ. Бу — ислохотлар шиддатидан, эртанги кунни кўра билиб, олиб бориладиган савий-ҳаракатлар самараси десак, адолатдан бўлади.

Ўтаётган ҳар бир кун эртага тарихга айланади ва ундан сабоқ чиқариш, келажак истиқболини белгилаб олиш жуда муҳим. Буни 2016 йилда санюат маҳсулотлари ишлаб чиқариш даражаси 9 трлн. 632 млрд. сўм ҳажмида қайд этилиб, 2022 йилда 22 трлн. 815 млрд. сўмга кўтарилгани аққол исботлаб турибди. Агар кейинги олти йилда Қашқадарёда санюат соҳасида мегалойихалар амалга оширилиб, чўп бағрида "O'zbekiston GTL" каби гигант корхона барпо этилганида бундай ўсишни ҳаёлга ҳам келтириб бўлмасди.

Вилоят иқтисодийётига кейинги олти йилда экспорт ҳажми рогпа-росса 10 баравар ўсгани кимда ҳайрат уйғотмайди, дейсиз. Бу кўрсаткич 2016 йилда 29 млн. доллардан 2022 йилга келиб 294 млн. долларга кўтарилгани ҳазиллакам иш эмас.

Президентимизнинг қабул қилаётган қатор Фармон ва қарорлари ҳалқ дилидаги, тилининг учидеги муаммоларга ечим бўлиб хизмат қилаётганини одамлар мануният билан эътироф этмоқда. Атрофи тоғу тошлар билан ўралган, узунёққ қиру далаларга туташиб кетган Деҳқонobod қишлоқларига тоза ичимлик суви бериши кишлоқ аҳолининг етти ухлаб туриши ҳам қирмаган эди. Бугун эса мўъжиза рўй берди. "Оқсув — Деҳқонobod" лойиҳаси асосида қувурлар тортирилиб, Деҳқонobod-да тоза ичимлик суви билан бирга жўшқин ҳаёт кириб борди. Халқнинг энгил нафас олиши, ҳаётдан розилиги ва юрт истиқболига ишончи амалий савий-ҳаракатларда ўз аксини топаётганига аниқ мисол бу.

Ахир 2016 йилда вилоятнинг бор-йўғи 37 фоиз аҳолиси ичимлик суви билан таъминланган эди ва 2022 йилда бу ҳажм 52 фоизга кўтарилгани замирида халқни ўйлаб қилинган катта меҳнат ётибди. "Инсон қадри учун" эзгу гоёсининг халқчил ва инсонпарварлиги намунаси бу.

— Халқимиз Президент ташрифидан жуда орзқиб кутаётган бўлиб қолди, — дейди **Олий Мажлис Сенати аъзоси Абдураҳим Эркаев**. — Чунки иқтисодийёти оласизми, ижтимоий ҳаётни оласизми, албатта, салмоқли янгиланишлар бўлади. Қисқача айтганда, Президент ташрифидо имо янги режалар, янги дастурлар ташрифидо бўлади. Бу сафар ҳам худди шундай бўлди. Қашқадарёда 6 та янги корхона очилди. Республикада биринчи бўлиб вилоятда сунъий тола ишлаб чиқариляпти. Яна 3-4 та туманда ўзининг филиалларини очаяпти. Булар нафақат ишсизликни бартараф этишга, халқимизнинг касбий савиясини ўстиришга қаратилган. Бу — энг замонавий электрон қурilmаларни, IT технологияларга асосланган конвейерларни бошқариш, дегани. Мутахассисларнинг техник савияси, касбий ва билим савияси ошишига қаратилган янгиллик. Ана шу орқали биз рақобатбардор бўла оламиз. Янги Ўзбекистонда олиб борилаётган изчил сийёсатнинг натижаси бу. Бу сийёсатнинг асосчиси, меймори ким эканини ҳам мамиз яхши биламиз. "Халқ давлат идораларига эмас, давлат идоралари халқизга хизмат қилиши керак" деган тамойилни амалга оширишда Президентимиз шахсий намуна кўрсатаяпти.

Билимли ёшлар — мамлакат ютуғи

Ҳар кимнинг ҳам яхши ишлаб, кўп пул топишга, ҳаётдаги орзу-ниятларини рўйбига чиқаришга ҳаққи бор. Бу орзу-ниятларга фақат билимли бўлиб, касб-хунар эгаллаётганига етишиш мумкин. Янги ёшликда олинган билим тошга ўйилган нақш

каби мустаҳкам бўлади. Зеро, фарзанд таълим-тарбияси — энг биринчи галдаги вазифа экани, таълим билан бирга уларга касб-хунар ҳам ўргатиш муҳимлиги юқори минбарларда бот-бот такрорланмоқда.

— Бизнинг мактабда ўқувчиларга ўз устида ишлаш учун катта имкониятлар яратилган, — дейди **Қарши туманидаги 71-мактаб директори Элдор Исмоилов**. — Алоҳида лаборатория бор, IT ва робототехника, ёшларнинг гоёларини кўлаб-қувватлаш учун стартап хоналар мавжуд. Замонавий спорт зали, ошхона... Энг кераклиси, ўқувчилар куннинг иккинчи ярмида бўш вақтини бекор ўтказмаслик учун мактабимизда хунар ўрганиш маркази ташкил этилган. Бу ерда ўғил-қизларга ўндан зиёд касб-хунарлар қўйилмоқда. Болалар ўзи танлаган касбга йўналтирилади. Тикувчилик, заргарлик, сантехник, пайванчи, аёллар ва эркаклар саратори, пазандчилик, қандолатчилик, дурадгорлик каби касбларга ёшларимизнинг қизиқиши жуда юқори. Қолаверса, бу ерда болалар ишлаб пул ҳам топади.

Эътироф этиш жоиз, мактабимиз Президент ташаббуси билан барпо қилинди. Чунки бизнинг маҳалламиз вилоятнинг энг чекка ҳудудига жойлашган. Илгари маҳалламизда мактаб йўқ эди. Энг яқин мактаб 8 — 10 километр узоқликда жойлашган. Баъзи болалар Қарши шаҳридаги мактабларга қатнаб ўқишга мажбур эди. Давлатимиз раҳбари ташриф доирасида мактабимизга келиб, илм даргоҳимизга энг иқтидорли 18 нафар ўқитувчи 300 ўқитувчи орасидан танлаб олингани, ўқувчилар иккита хорижий тилини ўрганаётганидан жуда мамнун бўлди.

Умуман олганда, вилоятда яқин-яқин йилларга ҳам пахсадевор мактабларни учратиш мумкин эди. Бугун эса улар кескин қамаяпти. Мавжуд мактаблар реконструкция қилиняпти, янгилари барпо этиляпти. Масалан, 2022 йилда вилоятда 3 та янги мактаб қуриди. Утган йили вилоятда мактаб битирувчиларининг олий ўқув юртига кириш даражаси 24 фоизга кўтарилди.

— Сўнгги йилларда давлат тили каби хорижий тилларни ўрганишга ҳам эътибор ошиб бормоқда, — дейди **Қарши давлат университетининг француз тили ва адабиёти ўқитувчиси**

хунарни бир-бири билан чамбарчас боғлашга қаратилган. Қашқадарёда 1000 дан ортиқ мактаблар бўлса, яқин-яқингача уларнинг аксарияти хашар йўли билан пахсадан қурилган эди. Айниқса, чекка ва олис ҳудудлардаги мактаблар ҳолати кишида ачиниш ҳиссини уйғотарди. Буни илмга, маърифатга нисбатан адолатсизлик, деб баҳолаш, ўринли бўлади. Давлатимиз раҳбарининг "Маърифатсиз наҳот йўқ" эзгу тамойили асосида вилоят мактабларига янги руҳ, янги ҳаёт кириб келди. Сўнгги уч йилнинг ўзиде вилоятдаги 215 та мактабда қурилиш-таъмирлаш ишлари амалга оширилди, 421 та билим ўчоғи тўлиқ жиҳозланди. 100 га яқин янги, замонавий ўқув муассасалари қурилди.

Касаначилик маркази — маҳалланинг драйвери

Қарши туманидаги Янги Батож маҳалла маҳалласида аҳолининг камбағал ва эҳтиёжман қатламлари манзилли ижтимоий химюа тизими билан қамраб олинмоқда. Маҳаллада эҳтиёж юқори бўлган замонавий касб-хунарга ўқитиш орқали аҳолини, биринчи навбатда, ёшларни, хотин-қизларни тадбиркорликка жалб қилиш ва кафолатли даромад манбаи билан таъминлашга катта эътибор қаратилмоқда. Яқинда маҳаллада касаначилик марказини иш бошлагани кўплаб ишсиз ва хунарсиз хотин-қизлар ҳаётини тубдан ўзгартириб юборди.

Айни пайтда марказда чарм-пойабзал, тикув-трикотаж маҳсулотларини ишлаб чиқариш, гиламдўзлик, турли маиший буюмлар ҳамда миллий хунармандчилик бўйича билимлар бериляпти. Марказда ҳоким ёрданчи ва хотин-қизлар фаоли томонидан ишсиз хотин-қизлар аниқланиб, уларнинг қизиқишларига қараб усталар бириктирилимоқда.

— Давлатимиз раҳбари ташрифидан маҳалла аҳолининг қувончи ичига сиймай қетди, — дейди **халқ депутатлари Қашқадарё вилояти Кенгаши депутаты Исмигул Хушмуродова**. — Айниқса, касаначи аёллар кайфияти кўтарилиб, ишга иштиёқи янада юксалди. Бугун улар билан суҳбатлашсангиз, гап айланиб, давлатимиз раҳбари билан қилинган суҳ-

мумкин. Бу билан юзлаб ёшлар ва хотин-қизлар ўзлари учун зарур бўлган меҳнат стажига эга бўлиш баробарида, хунарлари ординан фаровон яшаш бахтига муяссар бўлишди.

— Мен Янги Батож маҳалласида яшовчи 20 нафар ишсиз аёлни жалб қилиб, Шахрисабз ироқи каштачилиги касаначилигини йўлга қўйдим, — дейди **Шахрисабз туманидаги хунармандчилик кластери раҳбари Нодир Маннонов**.

— Касаначилар хомашё топиш, тайёр маҳсулотни бозорда сотиш ҳақида ўйлашмайди. Чунки биз хомашёни етказиб бериб, тайёр маҳсулотни улардан сотиб оламиз. Бундай иш услуби қишлоқ аёлларига жуда мос келяпти. Шунинг учун касаначилар сонини келгусида ишсиз хотин-қизларни жалб қилиш ҳолда 100 нафарга етказиш бўйича иш олиб бораёلمиз.

Янги батожликлар бу маҳалла 2021 йилда Президентимиз томонидан ташкил этилгани ҳақида фахрлини гапиряпти. Маҳалла раиси Акбар Хидировнинг айтишича, давлатимиз раҳбарининг ташрифидан сўнг одамлар кайфиятида кўтаринчилик ошди.

қизларни касб-хунарга ўқитиш бўйича дастур белгилади.

Ҳарбий учувчи кадрлар тайёрлаш эътиборда

Ҳарбий ҳаво кучлари, ҳаво ҳужумидан мудофаа дунёнинг энг кучли давлатлари армияларининг биринчи стратегик максатидир. Шу боис мамлакатимиз армиясини замонавий қурол-аслаҳа ва жанговар техникалар билан таъминлаш, жумладан, ҳарбий авиация ва ҳаво ҳужумидан мудофаа тизимини ривожлантиришга устувор масала сифатида қаралаётди.

2018 йилнинг январь ойида Президент Шавкат Мирзиёев Хонобод аэродромида бўлган эди. Олий Бош Қўмондон ҳарбий учувчилар тайёрлаш ва уларнинг амалий машғулотлар олиб боришида объектнинг имкониятларидан самарали фойдаланиш мақсадида Жижзах олий ҳарбий авиация билим юртини Қарши шаҳрида қайта ташкил этиш тақлифини берди.

Шундан сўнг Қарши шаҳрида Ўзбекистон олий ҳарбий авиация билим юрти ташкил этилди.

— Олий Бош Қўмондоннинг ташрифидо курсантларимизни ҳарбий учувчилик касби шарофтини янада чуқурроқ ҳис қилишга ўндади, — дейди **Ўзбекистон олий ҳарбий авиация билим юрти тарбиявий ва мафқуравий ишлар бўлими катта офицери, капитан Элёр Холматов**. — Сирасини айтганда, курсантлар тушлик чоғида Президент билан кечган қизгин суҳбатларни ҳеч қачон унутмайди. Ҳарбийлик машаққатли касб. Юртга садоқати юксак йигитлар учун бу қийинчиликлар ҳеч гап эмас. Президент билан курсантлар ўртасида жуда мароқли суҳбат бўлиб ўтди. Албатта, билим юртида курсантлар учун қулай шарт-шароитлар яратилган. Шиддат билан ривожланаётган бугунги замон учун ҳарбий ватанпарвар кадрларга талаб катта ва буни йигитлар юрдадан ҳис қилиб, касбни астойдил ўрганишмоқда.

Моҳир учувчи бўламан деган курсант вақтининг 60 — 70 фоизини амалий машғулотларда ўтказиши лозим. Шу маънода, ҳарбий авиация билим юрти Хонободдаги ҳарбий базага яқин ҳудудда жойлашгани амалий машғулотлар учун қўлайлик яратмоқда. Курсантлар ўртасида маънавий маърифий ишлар ҳам яхши йўлга қўйилган. Айниқса, "Халқ ва армия бир тану бир жон" мавзуда маҳаллаларда ўтказилаётган учрашу ва мулоқотларга бўлажак Ватан химюачиларининг қизиқиши ортиб бормоқда.

Тадбиркорлик ва туризм тараққиётининг кўш қаноти

Қарши шаҳридаги "Буюк Турон" кичик санюат зонасида янги авлод телевизорлари ишлаб чиқараётган "Алп Техно Сервис" корхонаси ишчи-ҳодимларининг кайфияти кўтаринки ва ишга иштиёқи ортиб бормоқда.

— Бунинг асосий сабаби шундаки, давлатимиз раҳбари корхонамизга келиб, ишчи-ҳодимлар билан юзма-юз мулоқот қилди, уларнинг ҳаёти, келгусидаги орзу-интилишлари билан қизиқди, — дейди **корхона раҳбари Шухрат Муродов**. — Корхонамизда янги авлод телевизорлари ишлаб чиқариш бўйича янги лойиҳани ишга

туширдик. Бунда электротехника санюатига энгиллик ва имтиёзлар беришгани кўл келди. Бунинг самараси ўлароқ ҳозирги кунда телевизорларнинг бошқарув платаси маҳаллий дастурчилар томонидан ишлаб чиқарилмоқда. Йил охирига қадар маҳаллашлантириш даражаси 75 фоизга етказилади. Бу ҳақда Президентимизга батафсил гапириб бердим. Фаолиятимизни янада кенгайтириб, маҳсулот экспорти ҳажмини ошириш бўйича ҳам фикр юритдим.

Корхонада 70 киши иш билан банд этилган бўлиб, келгусида яна 30 та янги иш ўрни яратиш кўзда тутилган. 120 миңг донга телевизор ва монитор ишлаб чиқариш қувватига эга корхонада жорий йилда маҳсулот экспортини 6 млн. долларга етказиш мўлжалланмоқда.

— Вилоятимизда туризмни ривожлантириш учун катта потенциал мавжуд, — дейди **Шахрисабз тумани ҳокимининг инвестициялар, санюат ва савдо масалалари бўйича ўринбосари Мухаммадхон Абдулхаеров**. — Давлатимиз раҳбари Қашқадарёга ташрифидо Шохрисабз, Китоб, Қамаша ва Яккабоғ туманларида туризм салоҳияти имкониятларидан яхши фойдаланилаётгани ҳақида айтиб, Шахрисабз — Қарши — Самарқанд йўналишига электрорезд қўйиб, йўловчи оқимини оширишдек муҳим вазифани берди. Бу туризм, савдо ва сервис ривожига қўшимча туртки бўлади. Биз бу йўналишдаги ишлар юзасидан чора-тадбирлар белгилаб олдик. Энг аввало, йўлни солаш, йўл атрофларида савдо ва сервис хизматини очиш, сайёҳларнинг қадами узилмайдиган Мираки қишлоғида меҳмон ўйлари қуриш ҳаракатлари бошланди. Шунингдек, Мираки — Хисорак — Фелон, Хисорак — Сувтушар, Хисорак — Сарчашма автомобиль йўллари ҳам асфальт қилинади.

Матбуотнинг кучи — ҳолисликда

Юқорида зикр этилган ҳамма ютуқларимиз моҳияти очиклик, ошқоралик ва шаффоқлик билан чамбарчас боғлиқ. Бугун жамият олдидаги масъулиятнинг, сўзига собитликнинг асл ўлчоғи бор. Бу оммавий ахборот воситаларидир.

— Интернетда, турли веб-сайт ҳамда "Telegram" каналларда эълон қилинаётган хабарлар омма диққатини тортаятгани рост, — дейди **Республика Маънавият ва маърифат маркази Қашқадарё вилояти бўлими раҳбари Лола Саодатова**. — Лекин берилаётган ҳар бир хабар ёки мақолада адолат бўлса, ҳолис ва одилона ёндашилса, қилинган танқид бўғтонга айланиб қолмас, нур устига нур бўлади. Давлатимиз раҳбари Қашқадарё вилоятига расмий ташрифидо чоғида бу ҳақда "қўнчилик менга оммавий ахборот воситаларининг "ёпишини" тақлиф қилмоқда, лекин мен буни ҳеч қачон қилмайман" деган фикрларни кенг жамоатчилик томонидан илқ қилиб олинди ва буни мен ҳам қўллаб-қувватлайман.

Юртимиздаги ўзгаришлар, Қашқадарёдаги янгиланишларнинг замирида ҳам фуқароларимизда ислохотларга дахлдорлик туйғуси кучайганлиги сўз ва матбуот эркинлиги тўғрисида юзага келаётган экан, интернет, веб-сайт, "Telegram" каналлари ва бошқа электрон оммавий ахборот воситалари бу имкониятларга ҳалоқлик ва ҳолислик билан жавоб беришлари лозим.

...Дарҳақиқат, қашқадарёликлар ҳаётда мўъжизалар рўй бераётгани рост. Буни янги-янги санюат корхоналарига асос солинаётгани, кўплаб лойиҳаларга маблағ ажратилгани, халқнинг кайфияти, турмуш тарзига янги дунёқараш кириб келаятгани мисолида кузатиш мумкин.

Аниқ далиллар билан гапирадиган бўлсақ, Президент Қашқадарёга рамзий старт тугмасини босган Қарши туманидаги "Омад старт", Қарши шаҳридаги "Китоб илғиригув", Деҳқонobod туманидаги "Бахт текстиль", Шахрисабз шаҳридаги "Оқсарой текстиль" ва "Питстоп" корхоналари ҳамда мебель фабрикаси янги ўзгариш ва янги тараққиёт томон ташланган муҳим кадам бўлишига шак-шубҳа йўқ.

Шу ўринда беҳиётёр ардоқли шоир, Ўзбекистон Қаҳрамони Абдулла Ориповнинг "Толеимга битган Қашқадарёсан!" деган оташин сатрлари ёдга тушади. Ўз она туپроғини ҳадсиз муҳаббат билан қуйлаган шоирнинг бу мисралари бугунги дорилламон кунларга шуқроналик ҳисларини уйғотмоқда. Зотан, Қашқадарёнинг улкан салоҳияти халқнинг бахту саодати бўлиб юз очмоқда. Бу халқчил, очик, шаффоқ ислохотлар баракаси десак, сира хато бўлмайди.

Суратлар "Халқ сўзи" фотожаммасидан олинди.

МУҚОБИЛ ЭНЕРГИЯ — БЕМИННАТ ҚУВВАТ МАНБАИ

Юртимизда бу борада қандай ишлар амалга ошириляётир?

Бугунги кунда мамлакатимизнинг турли ҳудудларида қорхона ва ташкилотлар, муассасалар қуёш панеллари ўрнатишга киришди. Бунинг афзаллиги томонлари кўп. Масалан, бирор-бир ташкилотнинг бир йиллик электр энергиясига бўлган эҳтиёжи 500 минг киловатт ташкил қилса, қуёш панелларини ўрнатиш натижасида мана шу эҳтиёж 50 фоизга қисқаради. Ижтимоий ва уй-жой коммунал хизмат кўрсатиш соҳаларида ҳамда иқтисодиёт тармоқларида қайта тикланувчи энергия манбаларини кенг жорий этиш, энергия самарадорлигини оширишга алоҳида эътибор қаратилмоқда. Президентимизнинг 2023 йил 16 февралдаги “2023 йилда қайта тикланувчи энергия манбаларини ва энергия тежовчи технологияларни жорий этишни жадаллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарори бу борадаги ишларни янада такомиллаштиришда муҳим аҳамиятга эга.

Қарорга кўра 2023 йилда умумий қуввати 4300 МВт бўлган қайта тикланувчи энергия манбалари ишга туширилади. Жумладан, 2100 МВт — йирик қуёш ва шамол электр станциялари, 1200 МВт — ижтимоий соҳа объектлари, ҳўжалик субъектларининг бино ва иншоотлари ҳамда хонадонларда ўрнатиладиган қуёш панеллари, 550 МВт — тадбиркорлар томонидан барпо этиладиган кичик фотоэлектр станциялар ишга туширилади. Шунингдек, 2023 йилда давлат-хусусий шериклик асосида 27 та йирик қувватли қуёш ва шамол электр станцияси қурилади. 20 мингта ижтимоий соҳа объекти ва давлат идорасида кичик қувватли қайта тикланувчи энергия манбалари қурилма-лари ўрнатилади. Жами 11 минг нафар тадбиркорнинг бино ва иншоотларида қуёш панеллари ўрнатилади ҳамда кичик фотоэлектр станциялари қурилади. 37 минг аҳоли хонадонда кичик қувватли қайта тикланувчи энергия манбалари қурилма-лари ўрнатилади. Фойдаланишга топшириладиган 765 та кўп қаватли қайта тикланувчи энергия манбалари билан таъминланади. Худудларда 103 та кичик ва микро-гидроэлектрстанциялар барпо этилади. 5407 та ижтимоий соҳа объекти кўмир билан иситилади. 2023 йил 1 апрелдан республика ҳудудларида аҳоли хонадонлари-га кичик қувватли (умумий қуввати 50 кВтгача) қуёш панелларини ўрнатишни рағбатлантириш бўйича “Қуёшли хонадон” дастури амалга оширилади. Дастур дои-расида аҳоли томонидан қуёш панеллари орқали ишлаб чиқарилган ортиқча электр энергиясининг ҳар бир киловатт-соати-га 1000 сўмдан субсидия ажратилади.

Қарорга кўра, шунингдек, ижтимоий соҳа объектлари, давлат органлари ва бошқа ташкилотларнинг бино ҳамда иншоотла-рида кичик қувватли қайта тикланувчи энергия манбалари қурилмаларини ўрнатиш ва эксплуатация қилиш бўйича масъулияти чекланган жамият шаклидаги “Яшил энергия” компанияси ташкил этилиди.

2023 йил 1 апрелдан бошлаб умумий қуввати 100 кВтгача бўлган қайта тикланувчи энергия манбалари қурилмаларини ўрнатган жисмоний ва юридик шахслар ушбу қурилмалар бўйича мол-мулк солиғи, қурилмалар билан банд бўлган участка-лар бўйича ер солиғи ҳамда юридик шахслар томонидан умумий тармоққа сотган электр энергияси учун олган фойдасидан ҳисобланадиган фойда солиғини тўлашдан улар фойдаланишга топширилган пайтдан эътиборан уч йил муддатга, ўрнати-лаётган қуёш панелларининг қувватига нисбатан 25 фоиздан кам бўлган қув-ватга эга электр энергиясини сақлаш ти-зими билан ўрнатилган бўлса, ўн йил му-датга озод этилади; 2023 йил 1 мартдан бошлаб ягона электр энергетика тизими-га уланishi учун берилган техник шарт-ларда кўрсатилган қувватдан юқори бўлмаган қайта тикланувчи энергия ман-балари қурилмаларини электр тармоқла-рига улашда қўшимча техник шарт олиш талаб этилмайди. Тадбиркорлик субъек-тлари ва хорижий инвесторларга: қайта тик-ланувчи энергия манбаларида ишлаб чи-қарилган электр энергиясини давлат ор-ганига ва (ёки) ҳудудий электр тармоқла-рига ўрнатилган тарифларда, бошқа

истеъмолчиларга ўзаро келишилган нархларда тўридан-тўри тўзилган, шу жумладан, узоқ мuddатли шартномалар асосида сотишга; бошқа шахсларга те-гишли объектларда ижара ҳуқуқи асосида қайта тикланувчи энергия манбалари қурилмаларини ўрнатиб, ушбу қурилма-ларда ишлаб чиқарилган электр эн-ергиясини сотишга рухсат берилади. Мар-казий банк ва тижорат банкларининг та-дбиркорлик субъектларининг қайта тик-ланувчи энергия манбалари қурилмаларини сотиб олиш ва ўрнатиш, тежамкор те-хнологияларни жорий этиш ҳамда ишлаб чиқариш жараёнларининг энергия самарадорлигини ошириш чора-тадбирларини молиялаштириш учун 2023 йил 1 мартдан бошлаб “яшил” энергия банк молия продуктини амалга қилиш тўғрисидаги тақлифи қўллаб-қувватланади.

Кўриниб турибдики, қарор ижроси таъминланган юртимизда электр энергия тақ-чиллиги бўлмайди.

Ўзбекистон — улкан имкониятлар мамлакати

Ўзбекистон — органик ёқилгиларнинг барча турини ишлаб чиқариш ҳамидан уч баробар ошадиган катта миқдордаги қайта тикланадиган энергия салохиятига эга мамлакат. Ўзбекистонда қуёш эн-ергиясидан фойдаланадиган технологиялар катта истиқболга эга. Чунки қайта тик-ланадиган энергиянинг ушбу туридан бутун мамлакат ҳудудида йил давомида фой-даланиши мумкин. Қуёш энергиясидан фой-даланишни кўпайтириш мамлакатнинг, ай-ниқса, олис қишлоқ туманларида ҳам электр ҳамда иссиқлик энергиясига бўлган эҳтиёжини бемалол қондиради.

Тан олиш керак, Ўзбекистонда электр таъминоти борасида муайян қийинчилик-лар дуч келинаётгани бор гап. Бу, ай-ниқса, аҳолининг 60 фоизи истиқомат қи-ладиган қишлоқ жойларида нисбатан сези-ларли. Шу боис электр станциялар, эн-ергия етказиб берувчи ва тақсимловчи тар-моқларни модернизация ҳамда реконст-рукциялаш мамлакатда sanoatни ривож-лантиришнинг устувор вазифаларидан ҳисобланади. Қайта тикланадиган эн-ергетика ривожлантириш энергия билан ишончли таъминлаб, уни етказиб бери-шдаги йўқотишларни анча камайтирган ҳолда, олис аҳоли пунктларида узоқ масо-фали электр узатиш линияларини барпо этиш заруратидан қўлулишга ёрдам беради.

Ўзбекистонда 2030 йилга қадар қайта тикланувчи энергия манбалари улушини электр энергия ишлаб чиқариш умумий ҳажмининг 25 фоизидан кўпроғига ет-казиш мақсад қилинган. Бугунги кунда у-мумий қиймати 1438,7 млн. сўмга тенг эн-ергетика, энергиятежамкор, муқобил эн-ергия манбалари соҳаларга оид 4 та старт-пайлоқ аамалга оширилмоқда. Бун-дан ташқари, 2020 — 2022 йилларда давлат-хусусий шериклик асосида эн-ергетика соҳасида умумий қиймати 1,88 млрд. АҚШ долларидан ортиқ бўлган жами 8 лойиҳа бўйича ишлар ташкил қилинган.

Соҳада тежамкорликка эришиш ва қайта тикланувчи энергия манбаларини жорий этишнинг ҳуқуқий асослари ҳам мустақамланган. Шу мақсадда “Эн-ергиядан оқилона фойдаланиш тўғрисида”-ги, “Қайта тикланувчи энергия манба-ларидан фойдаланиш тўғрисида”ги қонун-лар такомиллаштирилди. Мазкур йўналишни ривожлантиришга қаратилган бир қатор қарорлар қабул қилинди. Хусусан, 2017 йил 26 майдаги “2017 — 2021 йилларда қайта тикланувчи энергетикани янада ривож-лантириш, иқтисодиёт тармоқлари ва иж-тимоий соҳада энергия самарадорлигини ошириш чора-тадбирлари дастури тўғри-

сида”ги, 2017 йил 8 ноябрдаги “Энергия ресурсларидан оқилона фойдаланишни таъ-минлаш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Президент қарорларида бир қатор вази-фалар белгиланган. Шунга мувофиқ иқ-тисодиётда энергия ва ресурс харажати-ни камайтириш, қайта тикланувчи эн-ергия манбаларидан фойдаланишни кен-гайтириш, иқтисодиётнинг турли тармоқ-ларида энергия самарадорлигини оши-риш каби устувор йўналишларда кенг қам-ровли иш-лар бажарилди.

Юртимизда “яшил” эн-ергетикани ривож-лантиришга қаратилган қатор давлат-да-стурлари амалга оширилди. Масалан, Навоий вилоятида ишга туширилган, қу-вати 100 мегаватт бўлган замонавий қуёш фотоэлектр станциясини олайлик. На-фақат мамлакатимиз, балки бутун Мар-казий Осиёда ягона ҳисобланган ушбу стан-ция йилга 252 миллион киловатт-соат то-за электр энергия ишлаб чиқаришга қодир бўлиб, натижада 80 миллион куб метр та-бiiий газни тежаш, атроф-муҳитга 160 ми-нг тонна зарарли “иссиқхона гази” тар-қали-шининг олдини олиш имконини беради.

Мутахассисларнинг фикрича, юртимиз-да ана шундай ноёб қуёш фотоэлектр стан-цияларини қуриш ҳисобига жами 600 ми-лиард киловатт-соат электр энергияси и-шлаб чиқариш имконияти мавжуд. Бу — мамлакатимизда мазкур манбага бўлган талабдан 8 баробар кўп дегани.

Ўтган йилнинг 20 декабрь куни Президентимиз Олий Мажлис ва халқи-мизга йўллаган Мурожаатномасида ҳам ушбу долзарб масалага тўхталиб, ма-вжуд муаммолар, уларни ечиш йўллари ва вазифаларни белгилаб берди. “Очиқ айтиш керак, — деди давлатимиз раҳ-бари, — эн-ергетика соҳасидаги муаммолар б-гун пайдо бўлиб қолгани йўқ. Кўп йил-лар давомида янги газ қонларига инвести-ция қилинмаганди, электр ва газ тармоқ-лари модернизация қилинмагани ҳам ай-ни ҳақиқат. Оқибатда, тизимда аниқ ҳисоб-китоб йўқлиги, катта йўқотишлар оддий ҳолга айлиб қолган эди. Шу билан бир-га, сўнгги олти йилда аҳоли сони 13 фо-изга, sanoat қорхоналари эса 2 баробар ор-тиб, 45 мингдан 100 минггага кўпайди. Натижада, электр энергиясига талаб ка-мида 35 фоиз ошди ва йилдан-йилга кў-пайиб бормоқда. Иқтисодиётимиз бар-қарор ривожланиши учун эн-ергетика со-ҳасига 25 — 30 миллиард доллар ин-вести-ция керак. Бунга фақатгина хусусий инвестицияларнинг жалб қилиш орқали эришиш мумкин. Шу боис сўнгги уч йил-да соҳага 8 миллиард долларлик тўғри-дан-тўғри инвестициялар жалб қилинди. Жумладан, декабрь ойи бошида Бухоро, Наманган ва Хоразмда қуввати 500 м-егаваттлик яна 3 та қуёш станциясини қу-риш бўйича танлов якунланди. Йил бошидан қуввати 1,5 ми-нг мегаваттлик 7 та электр станцияси яна тўшди. Келгуси йилда яна 4,5 ми-нг мегаваттлик 11 та йирик лойиҳа якунига етади”.

Шу билан бирга, кичик ҳажмдаги қайта тикланувчи энергия манбаларидан фой-даланиш кескин оширилди. Мисол учун, Тош-кент вилоятида Олмалик, Бекобод комби-натлари ва бошқа йирик қорхоналар ўз эҳтиёжлари учун ми-нг мегаваттлик қуёш фотоэлектр станцияларини ўрнатса, йилга 2,5 миллиард киловатт-соат электр ишлаб чиқарилади. Бу орқали Тошкент вилоятин-инг қарийб 30 фоиз электр истеъмоли таъминланади ва 500 миллион куб метр газ тежалди. Республиканинг ҳар бир ту-ман ва шарҳидаги хонадон ва қорхона-лар-да жами 5 — 10 мегаваттлик қайта тик-ланувчи энергия лойиҳалари амалга оши-рилади. Умуман, келгуси уч йилда барча давлат ташкилотда қуёш панеллари ва ис-сиқ сув коллекторлари ўрнатилади. Уш-бу мақсадларда 2 миллиард доллар миқ-дорида инвестиция жалб қилинади. Бунинг ҳис-обидан уларнинг 60 фоиз электр ва газ истеъмоли “яшил” эн-ергияга ўтказилади. Аҳоли хонадонларида эса қуёш пане-ли ўрнатишга ажратиладиган субсидиялар ҳажми 2 баробар кўпайтирилади.

Президентимиз 2022 йилнинг 24 фев-рал куни Қорақалпоғистон Республика-сининг Беруний туманида экологик тоза, қуввати 100 мегаватт бўлган шамол электр станцияси қурилишига тамал тоши қўйди. 108 миллион долларлик хорижий инвестиция ҳисобига барпо этиладиган ушбу эн-ергетик иншоотнинг йиллик қув-

вати 360 миллион киловатт-соат бўлиб, лойиҳа натижасида 110 мингта хонадон қўшимча электр энергия билан таъмин-ланиши ҳисобига йилга 106 миллион куб метр табиий газ тежалшига эришилади.

2022 — 2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратеги-ясида ҳам яқин истиқболда миллий иқ-тисодиётни жадал ривожлантириш ва юқори ўсиш суръатларини таъминлаш билан бир қаторда, “яшил” иқтисодиёт технологияла-рини барча соҳага фаол жорий этиш орқ-али иқтисодиётнинг энергия самарадорли-гини 20 фоиз ошириш ва ҳавога чиқари-ладиган зарарли газ миқдорини 20 фоиз камайтириш бўйича устувор вазифалар белгиланган. Шу мақсадда йирик қувват-ли қуёш фотоэлектр ва шамол электр стан-цияларини қуриш лойиҳалари амалга оши-рилмоқда ва гидроэн-ергетикани янада рив-ожлантириш давом этмоқда.

Хусусан, 2026 йилга бориб, мамла-катимизда электр энергия ишлаб чиқариш кўрсаткичини қўшимча 30 миллиард кило-ватт-соатга ошириб, жами 100 миллиард киловатт-соатга етказиш, ишлаб чиқариш қувватини жадал ривожлантириш учун за-монавий “яшил” ва эн-ергиятежамкор те-хнологияларни жорий этиш, қайта тик-ланувчи энергия манбалари улушини 25 фоизга етказиш эвазига йилга қарийб 3 миллиард куб метр табиий га-зни тежаш белгиланган.

Ишончли, қулай, тежамкор

Шубҳасиз, эн-ергетика инсон ва жа-ми-ят ҳаётида муҳим ўрин тутди. Инсоният цивилизациясининг ривожланиши фой-даланилаётган энергия ҳажми ва турлари билан ҳар доим чамбарчас боғлиқ бўлган. XX аср давомида, айниқса, сўнгги 40 йил и-чида эн-ергиядан фойдаланиш миқдори анча ошди. Бу эса атроф-муҳитга салбий таъ-сир кўрсатмоқда. Чунки иқлимнинг дунё миқ-сидида глобал ис-би кетиши ёқилгиларнинг органик турларидан фойдаланадиган ис-сиқлик электр станцияларининг ишлаши натижасида юзага келадиган, шунинг-дек, тобора кўпайиб бормоётган ички ёниш ди-вигелларнинг атмосферага чиқараётган газлари билан бевосита боғлиқ. Кейинги 40 йилда бутун инсоният тарихидангидан қу-ра кўпроқ органик ёқилғи қазиб олинди. Жорий юз йиллик ҳам бундан мустасно эмас.

Бугунги кунда дунёда ёқилгидан фой-даланиш миқдори йилга 12 миллиард тонна нефть эквивалентини ташкил эта-ди. Органик ёқилғига бўлган талаб эса жадал суръатларда янада ортиб бора-веради. Нефть, табиий газ, кўмир ва уран каби қазиб олинмаган ёқилғи турлари ай-ни пайтда жаҳон эн-ергетика баланси-нинг негизини ташкил этади ва яқин ке-лажакда ҳам шундай бўлиб қолади. Вахо-ланки, ушбу ёқилғиларнинг ресурслари уларга ишлов бериш ҳамда фойдалани-лиши сабабли тобора камайиб бормоқ-да. Энергия ресурсларидан ҳозирги фой-даланиш миқдори даражасида жаҳонда нефть захираси 45 — 50, табиий газ 70 — 75, тошкўмир 165 — 170, кўнғир кўмир 450 — 500 йилга ва ядро ёқилғиси эса нисбатан кўпроқ йилларга етади.

Шунинг учун дунё миқсидида муқобил энергия манбаларига мурожаатлар ош-ган. Масалан, қуёш эн-ергияси. Қуёш Ер-даги асосий энергия манбаи ҳисоблана-ди. Чунки ҳар йили сайёрамизга тахми-нан 173 ПВт (ёки 173 миллион ГВт) қуёш эн-ергияси тушади, бу эса глобал эн-ергия-га бўлган эҳтиёждан 10 ми-нг баравар кўпроқдир. Айни пайтда Европа Иттифоқи мамлакатларидаги бутун электр манбаи-нинг 23 фоизи қуёш электр станциялари ҳисобидан олинган. Бунинг эвазига 12 миллиард доллар тежалган.

Умуман олганда, дунё мамлакатлари

Демак, давлатимиз раҳбарининг қарори асосида бу борада бошланган ишлар мисоли янада кенгайди, самарадорлиги эса ортаверади. Қарор асосида мамла-катимизда аҳоли, қорхона ва ташкилотлари узуқисиз электр эн-ергияси билан таъ-минланишига истиқболли лойиҳалари амалга оширилиб, бунда битмас-туганмас эн-ергия манбаидан фойдаланиш устувор этиб белгиланган.

Глобал миқсидида олганда, бу — куз ўтиб қишги ўйлашга эмас, балки тобора захира-си камайиб кетаётган анъанавий эн-ергия ресурслари ижирозига олдндан тайёргарлик-дир. Қолаверса, “яшил” эн-ергетика мамлакатимиз иқтисодиёти ривожини жадаллашти-риш баробарида атроф-муҳит муҳофазаси йўлида жиддий қадам ҳисобланади.

Садриддин ТУРОБЖОНОВ, Ислон Каримов номидаги Тошкент давлат техника университети ректори, техника фанлари доктори, техникка фанлари доктори, профессор.

қайта тикланадиган энергия манбаларига ўтиш бўйича ўз олдига улкан вазифалар қўйган. Мақсадлар, шунингдек, Париж ке-лишувининг бир қисмига айланди — 2030 йилга бориб, углеродсиз ечимлар глобал чиқиндиларнинг 70 фоиздан орти-гини ташкил этадиган секторларда рақо-батбардosh бўлиши мумкин. Бунга муқо-бил энергияга ўтиш — кўмир иқтисодиёт-ини қайта тикланадиган энергия билан алмаштириш жараёни орқали амалга оши-риш режалаштирилган. 2020 йилда пан-демия ва иқтисодий таназзулга қарамай қўллаб-шарҳлар, мамлакатлар ва ком-паниялар декarbonизация режаларини эълон қилишда ёки амалга оширишда да-вом этди. Айниқса, Ҳиндистон 2021 йилда қайта тикланадиган эн-ергияни ривож-лантиришга катта ҳисса қўшди. Бу ерда шамол ва қуёш эн-ергияси бўйича қатор лойиҳалар ишга туширилди.

Европа Иттифоқида, ҳатто пандемия шароитида ҳам “Яшил” битим лойиҳаси унутилмади. Лойиҳанинг мақсади — 2030 йилгача Европа Иттифоқида угле-родсиз маконни яратишдир. Шу мақсадда “иссиқхона газлари” чиқиндиларини 1990 йил даражасидан 40 фоизга қис-қартириш, қайта тикланадиган манба-лардан олинмаган эн-ергия улушини умумий эн-ергия истеъмоли таркибидида 32 фоизга етказиш режалаштирилган.

Еврокомиссия маълумотларига кўра, йиллик 260 миллиард евролик инвестиция-лар ёрдамида бу мақсадларга эришиш мумкин бўлади. Айни пайтда қайта тик-ланадиган эн-ергетикани ривожлантиришга сармоя киритиш бўйича етакчи давлатлар — Хитой, АҚШ, Япония ва Буюк Британия-дир. “BloombergNEF” ушбу маълумотларни кузатишни бошлаганидан бери шамол, қуёш, биоёқилғи, биомасса ва чиқиндилар ҳамда кичик гидроэн-ергетикага гло-бал инвестициялар деярли бир даражага ошди. Йиллик асосда тоза эн-ергияга инвестициялар 20 йил ичида 33 миллиард доллардан 300 миллиард долларга ортган.

Хитой ўн йил ичида қайта тикланадиган эн-ергия ускуналари бўйича етакчи ишлаб чиқарувчига айланди. Қуёш панеллари ҳақида гап кетганда, дунёдаги энг яхши 10 та қуёш батареяси ишлаб чиқарувчи-сидан еттичаси Хитой компаниялари эка-нини таъкидламоқ ўринлидир.

Сирасини айтганда, технологияларнинг ривожланиши қайта тикланадиган эн-ергия манбаларининг янги объектларини қуриш харажатарини пасаитирди. Япония, Жанубий Корея, Янги Зеландия ва Буюк Британия 2050 йилгача фақат ТЭМдан фой-даланишни режалаштиришмоқда. 2020 йил sanoat инқилобидан кейин Буюк Британия электр тармоғи учун энг “яшил” йил бўлди. 67 кун давомида кўмирсиз яшай олди. Мамлакат 2025 йилга бориб анъанавий эн-ергия манбаларидан воз кечиниши режалаштирмоқда.

Испанияда ҳам ТЭМ фаол ривожлан-моқда. Башоратларга кўра, мамлакатдаги қуёш эн-ергияси сектори Германиядагига қараганда икки баравар тез ўсади. 2020 йил-да Шотландия электр эн-ергиясининг 97 фоизини қайта тикланадиган манба-лардан олди. Ишлаб чиқарилган “яшил” эн-ергия ёрдамида 7 миллиондан ортиқ хо-надонларнинг электр эн-ергиясига бўлган эҳтиёжини қондириш мумкин бўлди. Шот-ландия 2030 йилга бориб, углерод гази-дан нейтрал бўлишни режалаштирмоқда.

Ҳўш, биз бу мисолларга нега мурожа-ат қуляемиз? Чунки қайта тикланадиган муқобил манбалар мамлакат унинг ҳавф-сизлигини таъминлаш, эн-ергия самара-дорлигини ошириш ва иқтисодиёт тармоқ-ларини барқарор эн-ергия билан таъмин-лаш ишга хизмат қилади. Эеро, кела-жакда иқтисодиёт тараққиётини инноваци-он технологияларсиз тасаввур этиб бўлмайди. Бу йўналишда эса муқобил эн-ергия манбаларидан фойдаланиш ало-ҳида аҳамиятга эга.

«Яшил макон» умуммиллий лойиҳаси

ЯПОН СОФОРАСИДАН ШАРҚ ТУЯСИГАЧА

Оролбўйи минтақасида ўтиш бўйича ўз олдига улкан вазифалар қўйган. Мақсадлар, шунингдек, Париж ке-лишувининг бир қисмига айланди — 2030 йилга бориб, углеродсиз ечимлар глобал чиқиндиларнинг 70 фоиздан орти-гини ташкил этадиган секторларда рақо-батбардosh бўлиши мумкин. Бунга муқо-бил энергияга ўтиш — кўмир иқтисодиёт-ини қайта тикланадиган энергия билан алмаштириш жараёни орқали амалга оши-риш режалаштирилган. 2020 йилда пан-демия ва иқтисодий таназзулга қарамай қўллаб-шарҳлар, мамлакатлар ва ком-паниялар декarbonизация режаларини эълон қилишда ёки амалга оширишда да-вом этди. Айниқса, Ҳиндистон 2021 йилда қайта тикланадиган эн-ергияни ривож-лантиришга катта ҳисса қўшди. Бу ерда шамол ва қуёш эн-ергияси бўйича қатор лойиҳалар ишга туширилди.

Жорий йил баҳор фаслида ҳам воҳа бўйлаб “Яшил макон” умуммил-лий лойиҳаси доирасида 9 миллион-дан ортиқ мевали ва манзарали да-рахт кўчатларини экиш режалаштирил-ган. Айни кунларда барча шаҳар ва туманларда худуднинг иқлим шароити-га мос япон софораси, шумтол, қай-рағоч, павловия, терак, заранг, ака-ция, Шарқ туяси каби дарахт кўчат-лари ўтказилмоқда.

Урганч туманида кўчат экиш тад-бирларини белгиланган агротехноло-гия талабларига доир ўтказилган бўйи-ча кўрсатмалар семинар ташкил қилин-ди. Ҳўш кўчатларни ҳар бир худуд-нинг табиий шароитидан келиб чиқ-қан ҳолда танлаш, суғориш тизимини йўлга қўйиш ва парваршиллаш билан боғлиқ тавсиялар берилди.

“Яшил макон” электрон платфор-масига вилоят худудидида экилган барча мевали ва манзарали дарахт кўчат-лари тўғрисидаги маълумотлар кири-тиб борилмоқда.

Одилбек ОДАМБОВ («Халқ сўзи»).

ТЎҒҚИЗ МИЛЛИОН ТУПДАН ЗИЁД КЎЧАТЛАР ЭКИЛАДИ

Андижон вилоятида ҳам худуд иқлими ва tupроқ шароитига мос дарахт, бута ва гул кўчатларини экиш, уларнинг илдиш отиб, кўкка буй чўзиши учун парваршиллаш тўғри йўлга қўйиш чора-тадбирларига алоҳида эътибор қаратиляпти.

Табиат ресурслари вазирлигининг Андижон вилояти бошқармаси томонидан уюштирилган навбатда-ги тадбирда юзлаб ҳамюртларимиз қатнашди.

— Андижон — Кулла магистраль автомобиль йўли, асосан, адирлик-лардан иборат бўлиб, вилоят мар-казини Булоқбоши тумани билан боғ-лайди, — дейди бошқарма бўлим бош-лиғи Мансурбек Тўхтабоев. — Айни кунларда йўл четларига 500 туп па-вловия ва қайрағоч кўчатлари ўтказил-ди. Худуд адирликдан иборат бўлгани туяли сунъий суғориш тизимидан фойдаланиш қўзда тутилмоқда.

Маълумот ўрнида айтиб ўтиш жоизки, жорий мавсумда вилоят бўйи-ча 9 миллион тупдан ортиқ кўчатла-рини экиш мўлжалланган.

Саминжон ХУСАНОВ («Халқ сўзи»).

«ХАРГЎШ» ҚАНДАЙ ҚИЛИБ «ХАЙРХУШ»ГА АЙЛАНИБ ҚОЛДИ?

Бухоро шаҳридан чиқиб, Вобкент тумани худудига кирган маҳал йўл ёқасида «ХАЙРХУШ» қ. ёзувига кўзингиз тушади. Гап шундаки, бу йўл чамаси 3-4 километрдан сўнг қадимий Харгўш қишлоғига элтади. Шундай экан, “Харгўш” нега “Хайрхўш”га айланиб қолди?

Таассуф

Бизнинг шу саволимизга жавобан “Хайрхўш” маҳалла фуқаролар йиғинида-гилар қўлимизга халқ депутатлари Воб-кент туман Кенгашининг 2020 йил 23 сен-тябрьдаги қарорини тутқазимиз. Туманинг ўша пайтдаги ҳокими, халқ депутатлари туман Кенгаши собиқ раиси Б.Бафоев имзоси турган ушбу ҳужжатда “Пахтакор” маҳалла фуқаролар йиғини номи “Хайр-хўш” деб ўзгартирилсин дейилган ва асос сифатида Географик объектларга ном бе-

«ХАРГЎШ» ҚАНДАЙ ҚИЛИБ «ХАЙРХУШ»ГА АЙЛАНИБ ҚОЛДИ?

риш масалаларини мувофиқлаштирувчи Бухоро вилояти комиссиясининг 2020 йил 20 августдаги “Ўзбекистон Республикаси “Давергеодезкадастр” қўмитасининг 2020 йил 18 августдаги географик объект-ларга ном бериш ёки уларни қайта ном-лаш тўғрисидаги тақлифларнинг қонун ҳуж-жатларига мувофиқлиги ҳақида эксперт ху-лосасини юбориш тўғрисида”ги хулосаси тилга олинган.

МЎЪЖИЗАКОР, БЕБАҲО БАДИИЙ ҚОМУС

— Санъатнинг этагидан тугган ҳар қайси ижодкор мақомчи бўла оладими?..

— Ҳар қайси ижодкор мақом ашулаларни айтиши мумкин, бироқ бу ижод маҳсуллари санъат ихлосомандлари қалбидан қанчалик жой олмақда — мана шу масала ҳал қилувчи аҳамиятга эга. Мақомчида Яратган эгам юқтирган истеъдод, кўнгилга солган дард бўлмаса, қанчалик фақуллодда меҳнаткаш ва ўз устида кўп ишлайдиган бўлмасин, юксак чўққиларга кўтарилиши қийин. Санъатнинг бебаҳо кучи, моҳияти ҳам шунда аслида: унда илоҳийлик бор. Қўлиб ярим асрдан буюн ижод қилиб, жуда кўп ёшлар билан ишладим, талабаларга дарс бердим ва англадимки, мақом қилашда истеъдод биринчи ўринда туради.

— Сизни нафақат санъаткор, балки мақомчилик илми билан шуғулланган олим сифатида ҳам биламиз. Айтинг-чи, ушбу санъат ривожига бугун қандай муаммолар бор? Уларни бартараф этиш учун нима қилишимиз керак?

— Ҳар бир соҳа тараққиётида илм-фан ривожига асосий омилдир. Жумладан, мақомчилик ҳам. Кейинги йилларда ушбу санъатни илмий асосда юксалтиришга алоҳида эътибор қаратилмоқда. Давлатимиз раҳбари ташаббуси билан юртимизда Халқаро мақом санъати анжуманини ташкил этиш, унинг доирасида илмий конференциялар, анжуманлар, давра суҳбатлари ўтказиш аҳангага айланди. Юнус Ражабий номидаги Ўзбек миллий мусиқа санъати институти очилди. Натҳажда, мақом ва бахшчилик санъати соҳаси учун юқори малакали кадрлар тайёрлаш тизими тубдан такомиллашди, таълим жараёнига ўқитишнинг инновацион шакли ва методлари ҳамда замонавий педагогик ва ахборот технологиялари кенг жорий этиляпти, соҳа мутахассисларининг илмий салоҳияти янада ошиб бормоқда.

лаганидак, бўз ер янада обод бўлиши табиий.

— **Бир вақтлар “Мақомчиликнинг кунги битмоқда, замонаг молаша олмапти” қабилидаги гаплар айтилган. Афсуски, бугун ҳам эшитиш мумкин бўлган бундай таъналарга сизнинг жавобингиз...**

— Мана шунақа гапларни эшитсам, бирдан юрагим музлайди. Чунки мақомчилик мен сингари жуда кўп ижодкорларнинг тақдирини десам, муболага эмас. Мен санъатга болаликдан оқибатини боғланман. Мақомчиликнинг “кунги битиши” ёки “гуллаб-яшнаш” оиладаги муҳитга боғлиқ деб ўйлайман. Чунки анъана халқ бадиий тафаккурини давом эттириб, авлоддан авлодга ўтади. Бу жараёнда анъаналарнинг илдизлари оилага бориб тақалади. Улкан эътибордан баҳра олади. Маълум йиллар илгари жуда кўп оилалар мумтоз санъатининг асл моҳиятини англади. Натҳажда, ушбу оиланинг фарзанди ҳам санъатни тушунадиган бўлиб вояга етган. Бугун эса мана шундай оилалар бармоқ билан санарли. Шу боис кулгимизга “Мақомчиликнинг кунги битди”, деган гаплар қилиниб ўтди. Шунингдек, ўтган асрданг кескин ўзгаришлар, аср сўнгига босланган ва ҳамон давом этаётган глобаллашув сингари оламшумул жараёнлар нафақат ўзгаришлар, балки бутун сийёрамиз ахли тафаккурини туб янгиланишларга сабаб бўлди.

Шукри, юртимизда бебаҳо маданий меросни асраш ва ривожлантиришга давлат миқёсида эътибор берилмоқда. Шу билан бирга, соҳани янада раванқ топтириш учун қиладиган ишларимиз хали кўп. Мисол учун, оҳангнинг замон талаб этаётган мароми ва бошқа омилларни ҳам илмий тадқиқ этиб, тегишли хулосалар чиқариш фурсати келган. Мақомчилик бугун янги аҳадага кўтарилиб бормоқда. Халқимиз санъатсояр. Талаб ҳамда эҳтиёж бор экан, у яшайверади.

Юқоридаги “идда”ларга тўхталадиган бўлсам, аввало, бундай гаплар санъатни англамайдиган, уни семаяйдиган инсонлардан чиқши мумкин. Бир йилги хизмат сафарини билан Францияга бордик. Саҳнада мақом ижро этилган. Биринчи қаторда

мурожаат қилиб, ундан уйига келиши ва мақом ижро этиб беришини сўрашибди. Санъаткор аёл рози бўлиб, маълум вақт уларнинг уйда бўлибди. Кетиш чоғида ҳам уларга мақом аудиоёзуви туширилган диск совға қилибди. Орадан йиллар ўтиб, ўша санъаткорнинг уйига Америкадан хат келибди. Бу хат ўша касал ҳолатида мақом тинглаган аёлдан экан. Хатда у соғайиб кетганини ва бунга мақомнинг соҳир куйи, юракларини жимирлатадиган оҳанг сабабчилигини қайта-қайта таъкидлаган экан. Шунингдан кейин у ҳам мақомга эътибор дунёда қай даражада юқори эканлигини намойён этади.

— **Мақомчиликда ёш истеъдодларни камолга етказишда қандай вазифалар олдимизда турибди?**

— Жан Пиаже “Ҳар бир бола ўз интеллектининг меъморидир”, дейди. Кўрнанидики, шахсни шакллантиришда ижтимоий муассасаларга ортиқча юк ортиш хато. Тўри, одамнинг шахсга айланишида атроф-муҳит муайян ўрин тутди. Лекин у истеъдодларни шакллантиришда ягона омил эмас. Яъники, истеъдоднинг камолга етказиш учун, аввало, ёшларимиз ўз устида тинимсиз ишлаши керак. Бу масаланинг асосий ва биринчи жиҳати. Иккинчиси, иқтидорнинг, қувватнинг ўз ўрнида юзага чиқшига илҳомлантирувчи, унга куч ва шариқ тўғдирувчи яхлит бир тизимнинг мавжудлиги. Албатта, бундай тизимсиз ҳам максимал натижага эришиш қийин. Чунки ижодкорни моддий манфаатга бориб тақулави оғир тошлар эзиб қўйиши мумкин.

Бугунги кунда юртимизда ёшларимиз учун яхлит тизим ҳам, илҳомлантирувчи куч ҳам етарли. Соҳада етук кадрлар тайёрлаш масаласига ҳам алоҳида аҳамият берилляпти. Зеро, доно халқимиз айтганидек, тарбияловчининг ўзи, аввало, тарбияланган бўлиши керак. Бу борадаги ишларда Президентимизнинг 2017 йил 17 ноябрдаги “Ўзбек миллий мақом санъатини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ҳамда 2018 йил 6 апрелдаги “Халқаро мақом санъати анжуманини ўтказиш тўғрисида”ги қарорлари мумҳим дастуриламал бўляпти. Шу билан бирга, давлатимиз раҳбарининг 2020 йил 26 майдаги “Мада-

кадрига етмаганиз деб ўйлаб қоламан. Чунки ўқиш тугаши билан рўзгор дая ўйга ёки ишга шошар эдик...

Раҳматли устозларимизнинг барчаси ўз ишининг моҳири эди. Кўшиқни қандай ҳис қилишдан тортиб, ҳаётнинг пасту баландида қандай йўл тутиши-да ўргатган. Бу зотлар мақомчилик ривожига туганмас ҳисса қўшган. Мисол учун, устозим Орифхон Хотамовнинг “Ушшоқ”, “Гиря” туркумларини яратишда меҳнатини ҳеч қандай қиймат билан тенглаб бўлмас. Бундан ташқари, Юнус Ражабий, Тўхтасин Жалилов, Уста Олим Комиллов, Аҳмадхон Умрзоқов, Фахриддин Содиқов, Комилжон Отаниёзов, Муҳаммадхон Мирзаев каби устоз санъаткорларнинг ҳар бири ўз мусиқий ижод йўлини яратган.

— **Устозларингизни эсладингиз. Уларнинг бугунги издошлари ҳақида фикрларингиз қандай? Улар улугларимиздек санъатнинг асл фидойилари бўла оладими?**

— Шукри, бугун ҳам кўксиди лаҳна чўғи бор, халққа хизмат қилиши ҳаёт тугузига айлантирган ёш санъаткорлар улғаймоқда. Барчаси ўз устида тинимсиз ишлайди. Қувонарлики, уларнинг мақсади холис. Бу жуда муҳим омил. Ёшлигимизда “Эстрада йўналишида ижод қилинг, унда пул яхши, тез таниласиз, қўйинг шу мақомни” деганлар ҳам бўлган. Лекин менда эзгу ишга хайрихоҳлик, субутда қатийлик, аждодлар меросига содиқлик, мақсадга интилиш тўғрисида устуворлик қилди. Ҳолбуки, бу аксар ҳолларда қулайликдан воз кечиб, манфаатдан юз ўгириб, фойдадан тийилишни талаб этади.

Бугун санъатни пул топиш, уй қуришдек жўн мақсадлар учун танламаган шоғирларимиздан умидимиз катта. Мисол учун, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Нодирабегим Пирматова, Гулзодахон Худойназарова каби ёш санъаткорлар мақомчилик поғоналарини аста-секин забт этиб келмоқда. Демак, халқимизнинг маданий ҳаётида янада давом этади.

— **Бугун атрофимизда хомхатала асарлари билан тез-тез кўриниш берадиган ижодкорлар кўп. “Маблаг бўлса, бас, қўшиқ тайёр” дея санъатни пул билан улғайдиганлар ҳам экан. Афсуски, уларни эшитадиганлар ҳам бисёр. Тан олиш керак, баъзи юртдошларимиз “маънавий ялқов” бўлиб қолган. Яъни мақомлардан маъно уқиб, уни тушунишдан кўра маза-матрасиз қўшиқларни тингловчи афзал билади. Бундай эрматалаб издиҳомни закий санъат ошноларига айлантириш йўли борми?**

— Деҳқон ерга дон сочар экан, қайси уруғи унингнинг аниқ билмайди. Лекин ҳосилдан умид қилади. Мурод — ҳосилда... Тўғри, тупроққа донга қўшиб ёввойи ўт-ўлан уруғларини сочаётганлар ҳам кўп. Ҳосил қўтирилганда уларга қўй чўзилмаса ёки пишмай туриб юлиб ташланса, улар аста-секин йўқ бўлиб кетади. Лекин атрофимизда беушвос қўшиқларнинг қўлайлишига хайрихоҳлар ҳам бордек. Улар ана шундай нағмаларни эшитишда, хатто талаб қилади. Бозор қўниятига кўра, талаб бўлмаган жойда тақлиф ўзини оқламайди. Гўё алжирасидек туюладиган маҳсулотларга ишқубозлик уларнинг яратувчиларини рағбатлантирмақда.

Бир вақтлар қўшиқлар матню оҳанглар жиҳосини тингловчиларнинг ўзи яқши билишарди. Хатто бундай бадиий диди анча камол топанг ўқувчилар учунгина тушунарли бўлган газаллар мағзини чақа олларди. Ҳўш ҳозир-чи? Аҳвол бутунлай бошқача. Биз бирон жойга хизматга ёки тадбирларга бормоқчи бўлсак, албатта, дафтарларга ёзилган газалларимизни кўздан кечириб, хатто қилмаслика тиришар эдик. Чунки муҳлисларимиз айтадиган газалларимизни ёд билар, хатто қилсак, тўғрилар, уялириши ҳам мумкин эди. Бугун эса қўшиқ айтилган деб кўп ҳолларда фақат оғиз қимирлатиб турганга ҳам эътироз йўқ. Аксинча, уни оқиллашар экан, муҳлислик даражаси савия жиҳатидан настулаб бормоқда, демоқликдан ўзга чорамиз йўқ.

Мана, шундай мураккаб вазиятда мақом ашулаларини муҳлислар қандай қабул қилишарди? Таассуфки, кўнгилдангдек эмас. Чунки уларнинг бадиий диди, қалби бундай наволарни “ҳазм” этолмайди. Муҳлисиз санъат эса қаноти синган қушдек ожиз, у юксакларга парвоз қилолмайди. Шундай экан, аввало, санъатни юқори савияга чиқармоқчи бўлсак, тингловчилар савиясини кўтаришга ҳаракат қилмоғимиз лозим.

Муроджон РАҲМАТОВ («Халқ сўзи») суҳбатлашди.

“ Бугунги кунда юртимизда ёшларимиз учун яхлит тизим ҳам, илҳомлантирувчи куч ҳам етарли. Соҳада етук кадрлар тайёрлаш масаласига ҳам алоҳида аҳамият берилляпти. Зеро, доно халқимиз айтганидек, тарбияловчининг ўзи, аввало, тарбияланган бўлиши керак. Бу борадаги ишларда Президентимизнинг 2017 йил 17 ноябрдаги “Ўзбек миллий мақом санъатини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ҳамда 2018 йил 6 апрелдаги “Халқаро мақом санъати анжуманини ўтказиш тўғрисида”ги қарорлари мумҳим дастуриламал бўляпти. ”

Ўтирган икки хорижлик аёл йиғлаб ўтирди. Кўшиқимни тугатиб, саҳна орқасига ўтганидан ёнимга келиб: “Тилингни тушунаман-да куйинг, овозинг, оҳангнинг дилимизни, юрагимизни забт этди”, дея тилмочимизга тушунтирди. Демак, ҳаққий санъат тилда эмас, дилларда яшар экан. Шукри, юртимизда мақомчиликнинг қадрига етадиган, англайдиган муҳлислар хали ҳам жуда кўп.

— **Дарвоқе, санъаткор сифатида хориж сафарларида кўп бўласиз. Муҳлислар орасида тилимизни тушунагани ёки оҳанг сеҳрини ҳис этмагани сабаб мақом ашулаларни қабул қилмай, эътироз билдириб, зални тарк этганлар ҳам бўлганми?**

— Кўплай хорижий давлатларга гастролларда бўлганмиз. Аммо ҳанузгача сиз айтган воқеликка гувоҳ бўлмадик. Аксинча, миллий санъатимизга хорижда қизиқиш юқори. Буни давлатимиз раҳбари ташаббуси билан юртимизда ўқиб олиши йўлга қўйилган Халқаро мақом санъати анжуманига жаҳон халқларининг илқ муносабатида ҳам яққол кўриш мумкин. Биринчи марта ўтказилган ушбу санъат байрамига дунёнинг 73 та мамлакатидан 300 га яқин иштирокчи ва меҳмонлар ташриф буюргани, ўйлайманки, кўп нарсани аналтлади.

Шу ўринда бир ҳаётий воқеа эсимга тушди. Уни бир хорижлик мусиқашунос олим айтиб берганди. Ҳўқоя қилишчи, АКШнинг қайсибир штатида бир аёл қаттиқ касал бўлиб қолибди. Шифокорлар ва руҳшўнослар беморнинг дардида даво топа олушмабди. Бир кунги ўша аёл интернет орқали мақом ижросига кўзи тушиб, уни тинглабди. Руҳи анча энгил тортиб, ўзини яқши ҳис қила бошлабди. Шунда аёлнинг оиласидагилар бир мақомчи санъаткорга

ният ва санъат соҳасининг жамият ҳаётидаги ўрни ва таъсири янада ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Фармонига мувофиқ Юнус Ражабий номидаги Ўзбек миллий мусиқа санъати институтида мақом ижрочилиги, бахшчилик ва катта шўнага йўналишлари бўйича кадрлар тайёрланмоқда. Қисқача айтганда, бундай қўлмалли ишлар ёш иқтидорларни тарбиялашни ҳамда мақом таълимини янги босқичга кўтарди.

— **Халқимизда “Устоз кўрмаган шоғир ҳар мақомга йўрғалар” деган гап бор. Сизнинг бугунги даражага етишингизда устозларингизнинг ўрнини қандай баҳолайсиз?**

— Саволингиз талабалик йилларимни ёдга солди. Ўзбекистон Республикаси санъат арбоби Темура Махмудов ва Ўзбекистон халқ артисти Саодат Қўболова ҳамда Орифхон Хотамовдан таҳсил олганман. Ушбу зотлар истеъдодимнинг камол топишидаги ўрни, бир сўз билан айтганда, беназир. Улар бугун ҳам ёнимдадек, гўё. Нафақат менинг, балки халқимизнинг юрагига яшяпти. Ишонч кишига қанот бағишлайди. Устоз Орифхон Хотамов бир вақтлар менга ошон билдириб, “Қизим, сиздан умидимиз катта”, деган эди. Ана шу далда йиллар давомида менга кўч бериб келмоқда.

Санъаткор ҳоҳида ажиб руҳий ҳолатга тушади — юрагиди бикиниб ётган вулқон келиб бир турткидан дафъатан ҳаракатга келди ҳоловати йўқолади, кўнгилни ёрма-са бўлмай қолади. Ана шундай руҳий ҳолат маҳсули бўлган асаргина одамлар қалбига етиб боради. Ижодкорнинг қалбиди дард бўлмаса, қўшиқ қўйлаб на ҳолат! Устозларимиз бизга ана шундай дардини ботинга чиқаришни ўргатди. Лекин ёшлиқ қилибми ёки шоқалоқлик сабаб бу инсонларнинг

Мушоҳада

Тарих гувоҳ; таълим, илм-маърифат гуллаб-яшнаган мамлакатларда ҳар бир соҳада юксалиш, тараққиёт рўй беради. Шонли ўтмишида икки Ренессансни бошдан кечирган заминимизда ҳам азалдан илм-фан раванқига алоҳида эътибор билан қаралган. Президентимиз Шавкат Мирзиёев томонидан Ўзбекистонни ҳар томонлама тараққий топанг мамлакатлар даражасига кўтариш, халқимиз фаровонлигини таъминлаш борасидаги орзу-мақсадларга эришиш йўлида барча соҳани жадал ислоҳ қилиш, илм-маърифатни ривожлантириш ва инновацияларни ҳаётга жорий этишга алоҳида эътибор қаратилмоқда.

Учинчи Ренессанс Пойдевори

Уни яратишда илм-фаннинг аҳамияти беқиёс.

Давлатимиз раҳбари томонидан Олий Мажлис ва халқимизга йўлланган Мурожаатномада 2023 йилга “Инсонга эътибор ва сифатли таълим йили” деб ном берилиб, инсон қадрини таъминлаш, таълим, илм-фан соҳаларини янада юксалтириш юзасидан устувор вазифалар белгиланган бу борадаги ишларни янги босқичга кўтармоқда. Кейинги йилларда юртимизда илмий кадрларни тайёрлашга алоҳида эътибор қаратилмоқда, олимларга катта имкониятлар яратилляпти. Илмий изланишлар учун тегишли маблағлар ажратилмоқда. Илмий даража ва илмий унвонларни олишдаги турли бюрократик тўсиқлар олиб ташланмоқда.

Аслида ҳам, моддий томондан таъминланган ҳар бир олим илмий изланишлардан қалғмайди, ўз фанига ҳар томонлама таҳлил билан қарашга, янгиликлар, илғор инновациялар яратишга интилади. Ҳаётга ва келажакка ишонч кўзи билан қарайди.

Мамлакатимизда ишлаб чиқариш жараёнларига замонавий технология ва техникалар жорий этиш, ҳар бир соҳада илм-фан ютуқларидан тўла фойдаланиш мақсадида тизимли ишлар йўлга қўйилди. Фаннинг ишлаб чиқариш билан интеграциясини замон талаблари даражасига кўтариш имкониятлари изланмоқда. Кимёвий илмлар, тиббий, гуманитар фанларга оид билимлар бўйича эришилган натижалар амалиётга таътиб этилмоқда. Илмий ишлари ишлаб чиқаришда самара бераётган олимларга, айниқса, ёш олимларга PhD, яъни фалсафа доктори, фан доктори даражасини, профессорлик унвонини бериш бўйича илгирдан мавжуд бўлган чекловлар, сунъий тўсиқлар олиб ташлангани босиб ёшларнинг илмга бўлган қизиқиши кўчайди.

Очилини айтганда, бир вақтлар шундай вазият пайдо бўлгандики, Ўзбекистон Республикаси Фанлар академиясининг вазифаси нимадан иборатлигини ўша ерда ишлаётганларнинг ўзи ҳам етарли тушунас эди. Чунки илмий изланишлар амалиётга таътиб қилинмасди, ҳаммаси қоғозда қолиб кетарди. Бу эса олимларда ҳафсаласизлиқни юзага келтирганди. Илмий ташиқлотларда олимлар олаётган машо арзимас бўлгани сабабли соҳани янги авлод мутахассисларининг қирғиб келиши ўта жобисиз бир ҳолга тушганди. Бироқ кейинги йилларда шароит тамомила ўзгарди. Илмга қўлаб ёшлар ўз ихтиёри, қизиқиши билан катта мақсад ва марраларни олдига қўйиб интиломоқда. Бугун илмий даражага эга бўлган олимларнинг ошонига 30 — 60 физик устамалар туланяпти. Илмий ташиқлотларда илмий даражага эга бўлиш суръатлари ўсмокда.

Давлатимиз раҳбарининг Фанлар академиясига, илм-фанга бўлган эътибори, академия ва унинг таркибидида илмий-тадқиқот институтлари фаолиятини тиклаш борасидаги сай-ҳаракатлари туфайли бугун салоҳиятли олимларимиз томонидан тақдим этилган ишланмалар халқ ҳўжаллигини ривожлантиришга йўналтирилмоқда ва катта натижалар бермоқда.

Жорий йилда Фанлар академияси ташиқл этилганига 80 йил тўлади. Ўтган йиллар давомида нафақат республикамизда, балки дунё мамлакатлари доирасида эътироф этилган, улкан аҳамиятга эга бўлган қўлаб каш-фиётлар, илмий қўлланмалар яратилди, олимларимизнинг илм соҳасидаги ютуқлари хорижда ҳам амалиётга жорий қилинди.

Агар реал фактларга, мавжуд статистика ва рақамларга суяндиқдан бўлсак, бугун ҳам Ўзбекистон илм-фани янги поғонага кўтарилаётгани, аниқ ва ижтимоий-гуманитар фан кесимларида олимларимиз, айниқса, ёшлар катта муваффақиятларга эришяётганини кўраемиз.

Фанлар академиясига сўнги уч йилда Давлат бюджетидан деярли 800 млрд. сўм ажратилди, олимлари-Зеро, давлатимиз раҳбари таъкидлаганидек, халқимизнинг улғувор қудрати ҳис ҳурган ҳозирги замонда Ўзбекистонда янги бир йўналиш — учинчи Ренессанс даврига пойдевор яратилмоқда. Ана шу буюк ўзгаришлар, орзу-умидлар рўйбиди илм-фан раванқи ҳал қилувчи аҳамият касб этади.

Неъматилла МҮМИНОВ, техника фанлари доктори, профессор.

Халқ сўзи Народное слово. Бош муҳаррир Ўткир РАҲМАТОВ. 2020 йил 25 мартда Ўзбекистон Республикаси Президентини Администрацияси ҳузуридаги Ахборот ва оммавий коммуникациялар агентлигида 0001-рақам билан рўйхатга олинган. Нашр индекси — 229. Буюртма Г — 341. 21 345 нусхада босилди, ҳажми — 2 табоқ. Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А—2. Баҳоиси келишилган нарҳда. МҲАССИСЛАР: Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси Кенгаши, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенати Кенгаши. ТЕЛЕФОНЛАР: Девоҳхона 71-233-52-55; Котибият 71-233-10-28; Эълолар 71-232-11-15. Манзил: 100000, Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй. Навбатчи муҳаррир — Ф. Бозоров. Мусаҳҳиҳ — С. Исломов. «Шарқ» наشريёт-матбаа акциядорлик компанияси босмаҳонаси. Корхона манзили: Буюк Турон кўчаси, 41. Топширилди — 4.05 1 2 3 4 5 6